

Scenariusz - konspekt w ośrodkach akademickich
w części humanistycznej „Szukamy innych cywilizacji”
w ramach projektu systemowego nr POKL.09.01.02-16-001/13
pn. „Fascynujący świat nauki i technologii”

autor: dr Anna Gołębiowska

1. Tematy zajęć: 1. Jak odtwarzamy dzieje cywilizacji?

2. Warsztat młodego badacza dziejów.

2. Cele zajęć:

W odniesieniu do podstawy programowej kształcenia ogólnego dla drugiego etapu edukacyjnego z zakresu przedmiotu Historia i Społeczeństwo:

- ✓ II. Analiza i interpretacja historyczna – uczeń pozyskuje informacje z różnych źródeł oraz selekcionuje i porządkuje;
- ✓ 8. Historia jako dzieje. Uczeń:
  - 1. Odróżnia historię rozumianą jako dzieje, przeszłość od historii rozumianej jako opis dziejów przeszłości;
  - 2. Wyjaśnia, na czym polega praca historyka;
  - 3. Podaje przykłady różnych źródeł historycznych i wyjaśnia, dlaczego należy je chronić.

Po zakończeniu zajęć uczeń powinien:

Poznawcze:

- ✓ Wyjaśnić pojęcia: źródło historyczne, sążeń, łokieć, piędź, awers, rewers, godło, herb, stryj, wuj, po kądzieli, po mieczu;
- ✓ Omówić, czym zajmują się wybrane nauki pomocnicze historii: genealogia, heraldyka, metrologia, numizmatyka, chronologia;
- ✓ Wymienić kilka źródeł historycznych;
- ✓ Wyjaśnić na czym polega praca badacza dziejów zajmującego się wybraną dziedziną historii;

Kształtujące:

- ✓ Wykonać proste przeliczenia poznanych miar;
- ✓ Skonstruować podstawowe drzewo genealogiczne swojej rodziny;
- ✓ Przedstawić swoją rodzinę używając określeń „po kądzieli”, „po mieczu”, wuj, stryj;
- ✓ Wskazać na monecie awers i rewers;
- ✓ Wskazać na przykładowym herbie jego poszczególne elementy: klejnot, koronę, hełm, tarczę, godło, labry;
- ✓ Wyjaśnić różnicę pomiędzy godłem a herbem;

Wychowawcze:

- ✓ Wykazać zainteresowanie poszczególnymi naukami pomocniczymi historii;
- ✓ Zrozumieć konieczność ochrony źródeł historycznych;
- ✓ Doceniać i szanować historię, tradycję i dziedzictwo kulturowe;
- ✓ Dostrzegać potrzebę poznawania historii i zgłębiania jej

3. Do przeprowadzenia zajęć niezbędne jest:

- ✓ **Środki dydaktyczne:** prezentacja multimedialna, karta pracy, notatka dla uczniów, przykładowe przedmioty jako źródła historyczne (lalka, pasta do zębów, medal, dawny banknot, różaniec, podręcznik do historii, menorah, płyta CD, z której odtworzony zostaje jeden z utworów), kolorowe, samoprzylepne karteczki do ewaluacji zajęć, dwie tablice, merytoryczny
- ✓ **Warunki techniczne:** laptop, rzutnik multimedialny, magnetofon CD, drukarka (najlepiej z możliwością kolorowego wydruku) do przygotowania notatek i kart pracy).

4. Metody pracy:

Zajęcia przeprowadzone powinny zostać w sposób multimetodyczny z wykorzystaniem następujących metod:

- ✓ Heurystyka – rozmowa nauczająca,
- ✓ Elementy wykładu konwersatoryjnego,
- ✓ Praca pod kierunkiem w oparciu o konkretne zadania z karty pracy,
- ✓ Elementy burzy mózgów.

5. Przebieg zajęć:

1. Wprowadzenie

Prowadzący, po przywitaniu uczniów i czynnościach organizacyjnych rozmawia z uczniami o znanych im cywilizacjach. Następnie próbują wspólnie ustalić definicję cywilizacji (należy zwrócić uwagę na takie elementy jak budowa miast, posługiwanie się pismem). Następnie prowadzący próbuje ustalić z uczniami skąd dziś wiemy jakie były cywilizacje w przeszłości, w jaki sposób badamy dzieje poszczególnych cywilizacji? Następuje przejście do problematyki źródeł historycznych.

- *Co to jest źródło historyczne?*

- Prowadzący prezentuje uczniom różne przedmioty (mogą to być m.in. lalka, pasta do zębów, medal, dawny banknot, różaniec, podręcznik do historii, menorah, płyta CD, z której odtworzony zostaje jeden z utworów) oraz pisze na tablicy dowolne zdanie. Podczas w/w prezentacji uczniowie decydują, które z przedmiotów są źródłami historycznymi, a które nie (może to również zrobić ochotnik lub ochotnicy wybrani z grona uczniów). Następnie prowadzący wyświetla slajd z

definicją źródła historycznego i wyjaśnia uczniom, że wszystkie wymienione elementy (przedmioty, odtworzona piosenka, napis na tablicy) są źródłami historycznymi.

- Następnie wykładowca prowadzi rozmowę nauczającą, skupiając uwagę na kwestii podręcznika do nauczania historii i jego autorstwa. Zadaje uczniom przykładowe pytania pomocnicze, mające ich naprowadzić na problem nauk pomocniczych historii:

- *kto napisał ten podręcznik?*

- *co znajduje się w takim w podręczniku?*

- *Skąd autor wiedział, co ma się w nim znaleźć?*

- *do czego służą nam źródła historyczne?*

- *kim jest historyk i na czym polega jego praca?*

- Prowadzący wyjaśnia uczniom, że historia jako nauka jest pojęciem bardzo szerokim i mieści w sobie wiele szczegółowych zagadnień, którymi zajmują konkretne nauki pomocnicze. Wyświetlony zostaje slajd z nazwami wybranych nauk (genealogia, heraldyka, numizmatyka, metrologia, chronologia). Uczniowie próbują wyjaśnić znaczenie wyświetlonych terminów.

Niezależnie od przebiegu dyskusji i stopnia znajomości nauk pomocniczych prowadzący rozpoczyna konkretne zajęcia od METROLOGII.

2. METROLOGIA

- Prowadzący wyświetla slajd z definicją metrologii i prowadzi z uczniami rozmowę nauczającą mającą na celu ustalenie co możemy mierzyć w historii?

- *co możemy mierzyć?*

Oczekiwane rezultaty: czas – chronologia; wartość – numizmatyka; przestrzeń dookoła nas.

- Następnie prowadzący wybiera ucznia (największego/ najwyższego), który zostaje zmierzony przy pomocy metra. Na tej podstawie charakteryzowane są wybrane dawne jednostki miar (sążeń, łokieć, piędź), a ich znaczenie wyświetlone na kolejnym slajdzie.
- Kolejnym elementem spotkania będzie rozwiązanie krótkich zadań matematycznych związanych z przeliczeniem konkretnych miar (karta pracy zadanie 1). Uczniowie mogą samodzielnie spróbować rozwiązać zadania, a prowadzący je sprawdzi – można również dokonać ich rozwiązania wspólnie.
- Po rozwiązaniu zadań prowadzący akcentuje raz jeszcze, iż miary te były stosowane w przeszłości, za panowania kolejnych władców polskich i prowadzi z uczniami rozmowę na temat najlepszych, najważniejszych władców.
  - *który z władców polskich najbardziej zasłużył się dla historii Polski?*

- dokonania którego z władców powinny być najbardziej akcentowane na lekcjach historii?

- który władca, według Waszej opinii był najlepszy?

Uczniowie próbują uzasadniać swoje odpowiedzi. Prowadzący pytając o „najdroższego” władcę Polski ukazuje na kolejnych slajdach banknoty NBP z wyjaśnieniem którzy władcy się na nich znajdują. Następuje przejście do NUMIZMATYKI.

3. NUMIZMATYKA

- Prowadzący wyjaśnia czym zajmuje się numizmatyka i wyświetla odpowiednią definicję na slajdzie.
- Na przykładzie monet polskich i euro wyjaśniane są pojęcia awers i rewers oraz wskazywane są poszczególne elementy na konkretnych monetach. Podczas dalszej rozmowy nauczającej pokazane zostają również wybrane przykłady monet okolicznościowych upamiętniających wybitne postaci i ważne wydarzenia.
  - dlaczego Narodowy Bank Polski wydaje takie monety?
  - kto znajduje się na tych monetach?
  - jakie znaczenie dla przyszłych pokoleń mogą mieć takie właśnie monety?
  - co jest cechą wspólną wszystkich monet polskich/wybitych w mennicy państwowej?
- Na podstawie ostatniego z w/w pytań prowadzący naprowadza uczniów na kwestię symbolu orła na awersie monet i przechodzi do HERALDYKI.

4. HERALDYKA

- dlaczego na polskich monetach jest umiejscowiony orzeł?

- co to jest godło?

- Prowadzący wyjaśnia definicję heraldyki oraz wyjaśnia różnicę pomiędzy godłem a herbem (pokazuje przykładowe herby miast, papieskie, zakonu krzyżackiego).
- Na podstawie herbów (slajd) prowadzący opisuje i wskazuje najważniejsze elementy herbu (klejnot, korona, hełm, tarcza, godło labry).
- Uczniowie systematyzując uzyskaną wiedzę na kartach pracy zaznaczają na podanych herbach poszczególne ich elementy (karta pracy zadanie 2). Można zrealizować zadanie nr 3 z karty pracy lub zadać je w formie zadania domowego.
- Podsumowując tę część zajęć prowadzący podkreśla, iż nie każdy mógł posługiwać się herbem. Prowadzi rozmowę z uczniami na temat możliwości dowiedzenia się czy nasi przodkowie mogli posługiwać się herbami. Następuje naprowadzenie na GENEALOGIĘ.
  - skąd możemy dowiedzieć się, czy nasi przodkowie należeli do szlachty herbowej?
  - w jaki sposób możemy to zbadać?
  - gdzie możemy szukać takich informacji?

5. GENEALOGIA

- O ile w naprowadzeniu nie została podana definicja genealogii prowadzący wyjaśnia ją i pokazuje przykładowe drzewo genealogiczne. Na jego przykładzie wprowadza i wyjaśnia następujące pojęcia: „po kądzieli”, „po mieczu”, „stryj”, „wuj” i wyjaśnia oznaczenia stosowane w drzewach genealogicznych (oznaczenia krewnych i powinowatych).
- W dalszej części zajęć prowadzący pokazuje wzór uproszczonego drzewa genealogicznego w tworzy z uczniami przykładowe drzewo genealogiczne

6. PODSUMOWANIE

- Uczniowie jako podsumowanie rozwiązują krzyżówkę, po rozwiązaniu której wyjaśniają znaczenie hasła.

7. EWALUACJA ZAJĘĆ

- Uczniowie otrzymują kolorowe samoprzylepne karteczki i zostają poproszeni, by wychodząc z sali przykleili swoją karteczkę na wybranej tablicy. Tablica pierwsza – „zajęcia podobały mi się i pozwoliły mi dowiedzieć się ciekawych rzeczy”; Tablica druga – „zajęcia były nudne i nic nowego się nie dowiedziałam/łem”

KARTA PRACY

ZADANIE 1

Połącz wiedzę matematyczną z historią i rozwiąż poniższe zadanie:

Wiedząc, że:

1 sążen = 3 łokcie

1 łokieć = 2 stopy

1 stopa = 2 ćwierci

Uzupełnij:

1 sążen = ... stóp

1 łokieć = ... ćwierci

1 sążen = ... ćwierci

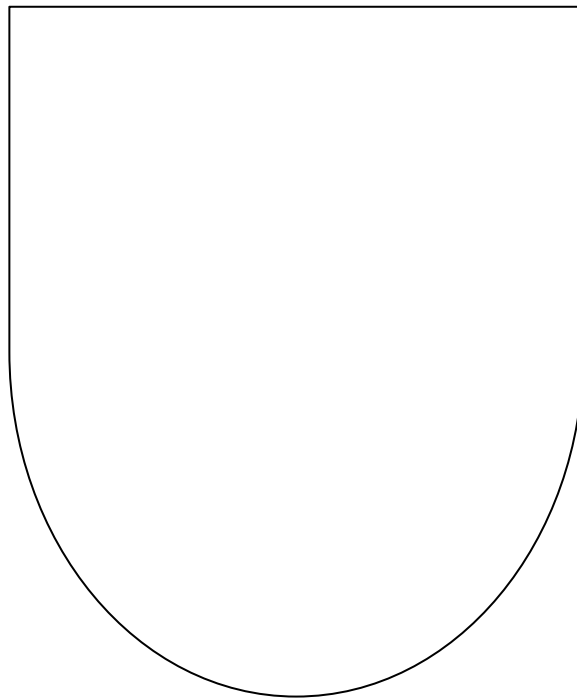
ZADANIE 2

Zaznacz na poniższym herbie jego podstawowe elementy.

ZADANIE 3

Wymyśl herb dla swojej miejscowości (nawet jeśli już taki istnieje). Tworząc godło odwołaj się do legend lub wydarzeń z jej historii. Tworząc herb pamiętaj o jego wszystkich elementach (np. klejnot, labry).

ZADANIE 4

Uzupełnij drzewo genealogiczne danymi swojej rodziny.

1

2

3

4

5

6

7

8

9

10

11

KRZYŻÓWKA

HASŁO: .....

1. Krewni żony dla jej męża
2. Boczne ozdoby tarczy herbowej, zwykle w kształcie liści
3. Część monety zawierająca godło państwowe lub portret panującego
4. Nauka o dawnych miarach i systemach mierniczych
5. Nauka o herbach
6. Dawna miara długości określająca odległość między końcami palca małego i kciuka
7. Nauka badająca historyczny rozwój pieniądza i środków płatniczych
8. Żona dziadka
9. Krewni ze strony ojca to rodzina „po ...”
10. Ozdobne zwieńczenie herbu przedstawiane nad koroną herbową
11. Nauka badająca stosunki pokrewieństwa